

**Türkmenistanyň Statistika
baradaky döwlet komitetiniň
2021-nji ýylyň 14-nji dekabryndaky
№ 80 buýrugy bilen tassyklanyldy**

**№ 1 – söwda-A «Haryt dolanyşygy we haryt galyndylary barada hasabat»
döwlet statistik hasabatlylyk formasyny doldurmak boýunça
gysgaça görkezmeler (çärýeklik)**

1-nji bölüm. Umumy haryt dolanyşygy

01-nji setirde “Bölek satuw haryt dolanyşygy” özi sarp etmek üçin ýa-da öý hojalygynda peýdalanmak üçin (şol sanda «Internet» maglumat-kommunikasiýa torunyň kömegi bilen satuwlardan) nagt pula ýa-da banklaryň karz kartlary, hasaplaşyk çekleri, goýumçylaryň hasaplaryndan geçirmeler boýunça, hasap açmazdan fiziki tarapyň tabşyrygy boýunça, töleg kartlary arkaly tölenen harytlaryň satuwyndan gelen serişdeler görkezilýär (nagt hasaplaşyk ýaly hasaba alynýar).

Ilatyň aýratyn toparyna ýeňillikli satylan (goýberilen) ýa-da durmuş taýdan goramak edaralary tarapyndan doly tölenen harytlaryň gymmaty doly möçberde bölek satuw söwdasyna goşulýar. Ýuridiki taraplara (şol sanda durmuş ulgamynyň guramalaryna, ýörite sarp edijilere we ş.m.) we hususy telekeçilere bölek satuw söwda ulgamy boýunça goýberilen harytlaryň gymmaty, jemgyýetçilik iýmitiniň dolanyşygy bölek satuw söwdasyna goşulmaýar. Bölek satuw söwdasynyň dolanyşygy bölek satuw söwda nyrhларында – söwda nyrhynyň artdyrmasyny we goşulan baha salgydy öz içine alýan hakyky satuw nyrhларында berilýär.

Internet söwdasy – bu elektron söwdanyň bir görnüşi bolup, onda satyn alyjylary haryt we satuw şertleri bilen tanyşdyrmak, şeýle hem harydy satmak maksady barada satyn alyja habar bermek Internet torý arkaly bolup geçýär.

Internet dükan – bu söwda kärhanasynyň/söwda guramasynyň Internet torý arkaly satyja satyn almak amala aşyrylanda zerur bolan maglumatlary, şol sanda harytlaryň görnüşleri, bahalary, satyjy, tölegiň we eltip bermegiň usullary we şertleri baradaky maglumatlary bermek üçin, Internet torý arkaly satyn alyjylardan haryt satyn almak maksady barada habarlary almak üçin, şeýle hem satyjy ýa-da potratçy tarapyndan harydy satyn alyjy tarapyndan görkezilen salga ýa-da onuň özüniň alyp gitmeli nokadyna eltip bermek mümkinçiligini üpjün etmek üçin niýetlenen bölegidir ýa-da söwda guramasydyr.

07-nji setirde “Iýmit kärhanalarynyň bölek satuw haryt dolanyşygy” öz bişiren önümlerini we satyn alnan bişirilmedik harytlary ilata satmakdan gelen girdeji, esasan, ýerlerde, şeýlelikde (şol sanda «Internet» maglumat-kommunikasiýa torunyň kömegi bilen satuwlardan) edaralara we hususy telekeçilere ilatyň dürli gatnaklaryň iýmitini gurnamak üçin görkezilýär.

Iýmit taýýarlaýan kärhanalarynyň dolanyşygy bu işiň esasy ykdysady iş hökmünde bolan edaralar hem-de işiň beýleki görnüşleriniň edaralary üçin, ýagny esasan ýerlerde öz iýmit taýýarlaýan kärhanalaryň üsti bilen satylan bişirilen önümleri we satyn alnan harytlary baradaky maglumatlary öz içine alýar. Iýmit taýýarlaýan kärhanalaryň dolanyşygy iýmit önümleriniň nyrhynyň artdyrmasyny, goşulan baha salgydy we degişli hökmany tölegleri öz içine alýan hakyky satuw nyrhларында görkezilýär.

12-nji setirde “Bölek satuw söwdasy ulgamynda, ammarlarda we iýmit kärhanalarynda aýyň ahyryna galan harytlar” - aýyň ahyryna galan harytlar müň manatda görkezilýär.

13-nji setirde “Lomaý satuw haryt dolanyşygy (ownuk lomaý satuw söwdasy bilen)” - degişli ugurda peýdalanmak üçin (gaýtadan işlemek we soňra satmak) (şol sanda «Internet» maglumat-kommunikasiýa torunyň kömegi bilen satuwlardan) ýuridiki taraplara we hususy telekeçilere alyp-satmak maksatlary bilen oň başga ýerden alnan, goýberilen harytlaryň gymmaty görkezilýär.

Lomaý satuw söwda dolanyşygy söwda nyrhynyň artdyrmasy, goşulan baha üçin salgydy, aksizi, eksport pajyny, gümrük ýygymlaryny we şoňa meňzeş hökmany tölegleri öz içine alýan hakyky satuw nyrlarynda berilýär. Komissionerleriň (wekilleriniň, agentleriniň) sylag tölegleriniň möçberi GBS-ny goşmak bilen hakyky gymmaty boýunça görkezilýär.

Bölek satuw we lomaý satuw haryt dolanyşygynyň umumy möçberi ýerleşdirmegiň aşakdaky ugurlary boýunça emele gelýär:

- döwlete degişli bolmadyk kärhanalaryň söwdasy;
- hususy telekeçileriň we resmileşdirilmedik ýagdaýda işleýänleriň söwdasy (esasan azyk, azyk däl we garyşyk harytlar bazarlarynda).

2-nji bölüm. Söwda ulgamynyň ammarlaryndaky we sowadyjy saklawhanalarda we azyk kärhanalarynda saklanýan harytlar

Bu bölümde hasabat aýynda söwda ulgamynda azyk harytlarynyň galyndylarynyň görnüşleri we hereketi tonnada görkezilýär.

01-nji setirde ähli azyk harytlarynyň hereketi görkezilýär.

1-nji sütünde hasabat aýynyň başyna galan galyndylary görkezilýär.

2-nji sütünde hasabat aýynda azyk harytlarynyň getirilen möçberi.

3-nji sütünde söwda ulgamynyň hasabat aýynda ýerleneniň möçberi görkezilýär.

4-nji sütünde hasabat aýynyň ahyryna galan azyk harytlarynyň galyndylary görkezilýär.

02-nji setirde sowadyjy saklawhanalarynda saklanýan (sowadyjy kameralarda) azyk harytlarynyň hereketiniň möçberi görkezilýär

03-20-nji setirlerde azyk harytlarynyň hereketiniň görnüşleri görkezilýär

Söwdanyň, ulagyň we aragatnaşygyň statistikasý müdirliги